

Urša Kosmač*, Mojca Ilc Klun**

ZNAČILNOSTI POVRATNIH SELITEV SLOVENSKE DIASPORE IZ ARGENTINE

Izvirni znanstveni članek
COBISS 1.01
DOI: 10.4312/dela.60.5-56

Izvleček

Prispevek obravnava povratne selitve slovenskih izseljencev in njihovih potomcev iz Argentine. V prvem delu prispevka se osredotočamo na splošni oris povratnih selitev, ki se v kontekstu globalizacije in naraščajočih migracijskih tokov pojavljajo kot odziv na spremenjene življenjske okoliščine, ekonomske priložnosti ali kot posledica iskanja osebne in kulturne identitete ter predstavljamo ozadje in zgodovinski kontekst slovenskega izseljevanja v Argentino in orišemo značilnosti slovenske diaspore v Argentini. V drugem delu predstavljamo analizo in interpretacijo rezultatov podatkov, ki smo jih zbrali s pomočjo polstrukturiranih intervjujev biografsko-interpretativne narativne metode med slovenskimi priseljenci iz Argentine, ki v Sloveniji predstavljajo specifično skupnost in vzdržujejo transnacionalne povezave z Argentino.

Ključne besede: slovensko izseljenstvo, diaspora, povratne selitve, Argentina, Slovenija, narodna identiteta

..... *Krnica 37a, 4247 Zgornje Gorje

..... **Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Aškerčeva cesta 2,
..... SI-1000 Ljubljana, Slovenija

..... e-pošta: kosmaceva.ursa@gmail.com, mojca.ilc@ff.uni-lj.si

..... ORCID: 0000-0003-4178-2320 (M. Ilc Klun)

1 UVOD

Kljub temu da so selitve prisotne skozi celotno zgodovino človeštva, so šele na prelomu 20. stoletja vstopile v središče znanstvenih raziskovanj. Od takrat naprej so začele pridobivati vse pomembnejše mesto v različnih znanstvenih vedah, kot so sociologija, geografija, antropologija, ekonomija in druge (King, 1978, Lukšič Hacin, 2010) ter postale »izrazito interdisciplinarno in multidisciplinarno področje« raziskovanja (Ilc Klun, 2014, str. 166). Navkljub vse večji priljubljenosti selitvenih študij pa je tema povratnih selitev dolgo ostajala na obrobju raziskovanj, saj so jih raziskovalci večinoma obravnavali oziroma omenjali v kontekstu širših selitvenih procesov, skoraj nikoli pa kot glavno temo znanstvenih raziskovanj (Lukšič-Hacin, 2006b, Mlekuž, 2003). Še redkeje so bile obravnavane selitve potomcev izseljencev. Tradicionalno so se selitvene študije osredotočale na prvo generacijo migrantov, potomci pa so bili večinoma omenjeni v kontekstu integracijskih ali asimilacijskih izzivov (King, Christou, 2011).

V zadnjem času je opaziti povečanje zanimanja za raziskovanje povratnih selitev, s čimer to področje utrjuje svoje mesto znotraj selitvenih študij (Bilecen, 2022; Gemi, Triandafyllidou, 2021; King, Kuschminder, 2022). King in Christou (2011, str. 452) navajata, da ta trend ni posledica dejanskega povečanja selitvenih tokov, temveč predstavlja »rekonceptualizacijo selitvenih fenomenov« znotraj novih paradigem, kot je transnacionalnost. King in Kuschminder (2022) kljub temu ugotavljata, da tematika povratnih selitev še vedno ne zavzema enega od osrednjih mest v literaturi selitvenih študij in da bi veljalo povratnim selitvam tako na globalni kot nacionalni ravni tudi v raziskovanju nameniti večjo pozornost.

V Sloveniji je bilo zanimanje za raziskave povratnih selitev slovenske diaspore manj izrazito. Raziskovanje tega procesa je potekalo zlasti v treh obdobjih, in sicer v drugi polovici 70. let 20. stoletja, ko so nekatera dela obravnavala predvsem tematiko vračanja zdomcev¹ iz Nemčije nazaj v Slovenijo (Toplak, 2004), v 90. letih po osamosvojitvi Slovenije (Žigon, 1998), ko smo zaradi osamosvojitve beležili rahlo povečano stopnjo povratnih selitev, še največ iz Argentine (Lukšič Hacin, 2006a), in na prelomu tisočletja (Lukšič-Hacin, 2006a; 2006b; Repič, 2006; Žigon, 2001). Kljub temu se povratne selitve v znanstveni in strokovni literaturi obravnavajo predvsem kot del širših raziskav slovenske diaspore. Dejstvo je tudi, da je koncept povratnih selitev slabo poznan med splošno javnostjo (Ilc Klun, 2014).

Z namenom, da bi zapolnili omenjeno raziskovalno vrzel, smo v raziskavi, ki smo jo izvedli leta 2022, preučevali povratne selitve slovenskih izseljencev v Argentini in selitve potomcev slovenskih izseljencev v Argentini v Slovenijo, s poudarkom na celostnem razumevanju procesov pred, med in po povratni selitvi. Pri raziskovanju povratnih selitev smo upoštevali večdimenzionalnost in kompleksnost procesa. To

1 Na tem mestu velja omeniti, da v sodobnih selitvenih študijah zdomcev ne uvrščamo v skupino povratnih selitev, saj so se v tujino izselili le začasno.

je zahtevalo interdisciplinarni pristop, ki je združeval geografske, sociološke, ekonomske in zgodovinske perspektive raziskovanja. Poleg tega je bilo ključnega pomena vključevanje (re)migrantov v raziskovalni proces, saj so njihove osebne izkušnje in perspektive bistveno pripomogle k celovitemu razumevanju procesa (re)migracije.

Preučevanje povratnih selitev slovenskih izseljencev in njihovih potomcev je pomembno, saj nam razumevanje teh procesov daje vpogled v sodobne selitvene trende, tudi slovenske diaspore, in poda značilnosti in dinamiko selitvenih procesov, v katere je bila in je vpeta Slovenija skozi različna časovna obdobja.

2 TERMINOLOŠKA IZHODIŠČA

V domači in tuji literaturi, ki se ukvarja s tematiko povratnih selitev, obstaja več različnih terminov, ki se uporabljajo za opisovanje tega procesa. Tako v slovenski literaturi, ki povzema tudi tujo, lahko zasledimo izraze, kot so povratna migracija, povratništvo (Mlekuč, 2006; 2021), remigracija (Ilc Klun, 2014), reemigracija, repatriacija, vrnitvena migracija (IOM, 2006), v angleški literaturi pa predvsem izraze, kot so *counterstream migration*, *reverse migration*, *U-turn migration*, *homeward migration* in podobno. Opozoriti pa moramo, da pri navedenih terminih v rabi ne gre za popolne sinonime. Tako se na primer izraz *povratništvo* v slovenski literaturi uporablja kot sinonim za *povratno migracijo*, vendar ima beseda *povratnik*, ki izhaja iz izraza povratništvo, lahko tudi negativno konotacijo in se med drugim nanaša tudi na nekoga, ki je bil že »obsojen, pa stori novo kaznivo dejanje« (SSKJ, 2022), torej ga direktno ne povezujemo s procesom selitve kot take. Tudi pri izrazu repatriacija lahko zasledimo različne interpretacije. Izraz izhaja iz latinske besede *repatriare*, ki pomeni »vrnitev v domovino« (Gombač, 2006), Geografski terminološki slovar (2022) pa repatriacijo opiše kot »vrnitev izseljencev, prebivalstva, ki živi na ozemlju druge države, ali na drugem območju znotraj lastne države, v domovino, kraj prvotnega bivališča«. Danes ima izraz repatriacija predvsem politično konotacijo in ga v literaturi in medijih uporabljajo za opisovanje vračanja beguncev in vojnih ujetnikov v državo, katere državljani so (IOM, 2006). Tudi Glosar migracij (IOM, 2006, str. 62) opisuje, da je repatriacija osebna pravica begunca ali vojnega ujetnika in da je »možnost repatriacije osebna odločitev posameznika in ne države. Repatriacija vključuje tudi dolžnost države, da upravičenim osebam (vojakom in civilnim osebam) dovoli odhod, ter dolžnost izvirne države, da sprejme svoje državljane. Repatriacija se nanaša tudi na diplomatske predstavnike in mednarodne uslužbence v času mednarodne krize.« Gombač (2006) navaja, da je bila repatriacija v Sloveniji del družbene realnosti predvsem po drugi svetovni vojni, ko so se jugoslovanski in tuji državljani (preko Slovenije) vračali v svoje domovine. V izogib terminološki nekonsistentnosti zato predlagamo uporabo izraza remigracija ali slovensko ustreznico povratna selitev, za označevanje tistih migrantov, ki se po določenem obdobju bivanja izven države izvora vrnejo, pa povratni migranti.

Definicije povratnih selitev, kot jih razumemo danes, segajo približno pol stoletja nazaj (Bilgili, 2022). V šestdesetih letih 20. stoletja so bile prvič izvedene specifične študije, ki so se osredotočale izključno na ta selitveni proces, ki so ga raziskovalci preučevali na primeru povratnih selitev iz ZDA v Italijo in iz Združenega kraljestva na karibske otoke (King, Kuschminder, 2022).

V sedemdesetih letih 20. stoletja je naftna kriza, ki je pretresla svetovno gospodarstvo, vplivala tudi na dinamiko selitvenih procesov, saj je sprožila obsežne povratne selitve delavcev. V študijah, ki so obravnavale omenjen proces, so preučevali predvsem razloge za to – deindustrializacijo, zaton fordističnega gospodarskega modela, družinske odločitve, izboljšanje gospodarskih razmer v izvornih državah migrantov (King, Kuschminder, 2022). V tem kontekstu je Frank Bovenkerk (1974) v delu »The Sociology of Return Migration« kot prvi sistematično analiziral in teoretiziral povratne selitve in s tem postavil temelje za nadaljnje raziskave (King, Christou, 2011). Bovenkerk (1974) definira povratne selitve kot proces, ki se zgodi, ko se posamezniki po izselitvi vrnejo v svojo državo (ali regijo) izvora. V svoji definiciji Bovenkerk torej kot povratnega migranta označuje le tistega, ki je sam emigriral iz izvornega okolja in se je po določenem času vrnil v izvorno okolje, ne pa tudi njegovih potomcev, ki se preselijo v izvorno okolje svojih prednikov.

V osemdesetih letih je George Gmelch z delom »Return Migration« oblikoval eno prvih in širše sprejetih definicij povratne selitve, ki jo opredeljuje kot gibanje migrantov nazaj v domovino z namenom ponovne naselitve (Gmelch, 1980). V devetdesetih letih in v prvem desetletju 21. stoletja je raziskovanje selitev postalo tesno povezano s procesi globalizacije, kar sta v svojem delu »The Age of Migration« obravnavala tudi Castles in Miller (1993).

Selitve so bile dolgo razumljene kot izrazito enosmeren in enkraten pojav, pri čemer so bile povratne selitve obravnavane kot možna zaključna faza v življenju posameznika, ki se je najprej izselil in nato ponovno priselil (Toplak, 2006). Številni avtorji, med njimi na primer Toplak (2006), Lukšič-Hacin (2006a) in King (2015) pa opozarjajo, da je takšno enosmerno in statično razumevanje povratnih selitev preveč poenostavljeno in ne upošteva kompleksnosti procesov, ki sledijo prvotni izselitvi. Temu odgovarjajo nove konceptualizacije povratnih selitev, ki so v prvih desetletjih 21. stoletja prinesle ponoven interes za preučevanje tega procesa in ki za razliko od predhodnega razumevanja selitev kot zaključka t. i. selitvenega toka povratne selitve razumevajo kot del kroženja v transnacionalnem prostoru (Gemi, Trinadfyllidou, 2021). Med državo izvora in državo gostiteljico migrant namreč ohranja močne povezave, kar oblikuje transnacionalno identiteto, saj (fizično, socialno, kulturno) ni zasidran v nobeno od njiju (Al-Ali in Koser, 2002, cit. po Cassarino, 2004). Tako King (2015) faze selitvenega toka razširi na povratne migracije² (ang. *return migration*),

2 Ta faza se nanaša na migrante, ki se po daljšem obdobju bivanja v tujini ali regiji vrnejo v svojo izvorno državo ali regijo.

tranzitne migracije³ (ang. *transilient migration*), reemigracije⁴ (ang. *reemigration*), drugotne migracije⁵ (ang. *second-time migration*) in krožne migracije⁶ (ang. *circular migration*) ter s tem poudari raznolikost in kompleksnost procesov povratnih selitev, ki presegajo zgolj enostavno izseljevanje in priseljevanje.

V 21. stoletju se pogosto uveljavljajo tudi definicije mednarodnih organizacij. Mednarodna organizacija za migracije (IOM) povratne selitve definira kot proces vrnitve osebe v njeno izvorno državo ali državo običajnega prebivališča po vsaj enoletnem bivanju v tujini, pri čemer je lahko ta vrnitev prostovoljna ali prisilna (IOM, 2006). Pri tej definiciji se izpostavita dve dimenziji – časovna (vrnitev po vsaj enoletnem bivanju v tujini) in dimenzija prisile-prostovoljstva.

Ker v prispevku obravnavamo procese povratnih selitev tako izseljencev kot njihovih potomcev, velja omeniti, da se tudi v tem okviru pojavlja obširna terminologija kot tudi konceptualizacije povratnih selitev. Predvsem so se postavljala vprašanja vključevanja selitev potomcev izseljencev v državo izvora prednikov, kar je razdvajalo in sprožilo številne razprave med različnimi avtorji. Nekateri avtorji namreč povratne selitve povezujejo zgolj z migranti, ki so se po določenem časovnem obdobju priselili nazaj v svoje izvorno okolje, nekateri pa v koncept povratnih selitev vključujejo tudi njihove potomce.

V svojem delu iz leta 1974 Bovenkerk izpostavlja selitve v domovino prednikov (ang. *ancestral return*) kot poseben tip povratnih selitev. Te opredeli kot selitve potomcev izseljencev v kraj izvora njihovih prednikov, pri čemer kot primer navaja rastafarijansko gibanje »*Back to Africa*«. Kljub temu da Bovenkerk omenjene selitve obravnava kot obrobni primer povratnih selitev, jih označi kot »vrnitev, ki ni zares vrnitev« (Bovenkerk, 1974, str. 19). Conway in Potter (2009) sta naklonjena vključevanju naslednje generacije (tj. potomcev) v pojmovanje povratnih selitev in ta selitveni proces definirata kot večgeneracijski in ga poimenujeta »povratna selitev naslednje generacije« (ang. *return migration of the next generation*). Po drugi strani pa nekateri drugi avtorji (Batič, 2003; Lukšič-Hacin, 2006b; Mlekuž, 2006; Toplak, 2006) temu nasprotujejo, saj so mnenja, da bi moral t. i. povratni selitveni tok zajemati le mobilnost posameznika in ne večgeneracijske premike (Lukšič-Hacin, 2006b).

Selitve potomcev izseljencev v državo izvora prednikov so pogosto obravnavane v kontekstu študij diaspor. Diaspore so opredeljene kot narodnostne skupine, ki so geografsko razpršene iz prvotne domovine in ki jih združuje kolektivni spomin, občutek

3 Ta faza se nanaša na migrante, ki se iz prve države ali regije priselitve preselijo v drugo državo ali regijo, brez povratka v svojo izvorno državo ali regijo.

4 Gre za fazo, ko se migranti, ki so se že priselili nazaj v svojo izvorno državo ali regijo, ponovno izselijo v državo ali regijo, v kateri so prej živeli.

5 Ta faza opisuje proces, ko se migranti po povratku v svojo izvorno državo ali regijo ponovno izselijo, vendar ne nazaj v prejšnjo državo ali regijo, temveč na drugo destinacijo.

6 Ta termin se nanaša na migrante, ki se redno selijo med svojo izvorno državo ali regijo in drugimi destinacijami. Sem lahko spadajo tudi sezonske migracije, ki so odvisne od klimatskih razmer ali sezonskega dela.

pripadnosti in hrepenenje po prvotni domovini (King, Christou, 2011, Tsuda, 2016). V okviru študij diaspor so se razvili različni pojmi, ki opisujejo selitve potomcev izseljencev v državo njihovih prednikov. King in Christou (2011) predstavljata koncept protidiaspornih migracij (ang. *counter-diasporic migration*) kot selitve, ki so nasprotni procesu nastajanja diaspor. Tsuda (2019) uporablja širši pojem vrnitve diaspore (ang. *diasporic return*), ki vključuje povratne selitve (ang. *return migration*) za prvo in 1,5 generacijo izseljencev⁷ ter etnične remigracije (ang. *ethnic return migration*) za potomce izseljencev.

V tem prispevku bomo v izogib terminološkim nejasnostim za primer selitve potomcev izseljencev v državo izvora njihovih prednikov uporabljali termin selitve potomcev izseljencev v državo izvora prednikov. Pojem povratne selitve pa bomo uporabili izključno za opis selitvenega procesa posameznikov, ki se vračajo v svojo državo izselitve.

3 SLOVENSKA DIASPORA V ARGENTINI

Neuradne ocene kažejo, da trenutno v Argentini prebiva približno 30.000 slovenskih izseljencev in njihovih potomcev (Slovenci v Južni Ameriki, 2022). Množične selitve Slovencev v to državo so se odvijale v treh glavnih obdobjih: v drugi polovici 19. stoletja, med obema svetovnimima vojnama in po drugi svetovni vojni (Slovenci v Južni Ameriki, 2022, Žigon, 1998).

Med prvimi Slovenci, ki so se naselili na območju današnje Argentine, so bili jezuitski misijonarji, ki so se tja priseljevali od sredine 17. stoletja dalje (Mislej, 1995). V drugi polovici 19. stoletja je Argentina zaradi geopolitičnih (npr. meddržavni dogovor med Argentino in Avstrijo iz leta 1878 o selitvi okoli 200 do 300 družin) in ekonomskih (npr. slabe kmetijske razmere in slabe letine) razlogov odprla svoja vrata evropskim priseljencem (Mislej, 1995; Repič, 2006; Žigon, 1998; 2001). V tem času se je v Argentino priselilo okoli 1000 Slovencev, večinoma kot avstrijski in italijanski državljani (Repič, 2006). Naselili so se predvsem v severnih provincah Formosa in Chaco, v nekoliko južneje ležečih provincah, kot sta Entre Ríos in Santa Fe, ter v mestih Córdoba, Mendoza in Buenos Aires (Repič, 2006; Žigon, 1998).

Med svetovnimima vojnama je sledil drugi večji val slovenskega priseljevanja – takrat naj bi se po ocenah v Argentino priselilo med 25.000 in 30.000 Slovencev (Repič, 2006; Žigon, 1998). Razlogi za priselitev so bili sprva politični (npr. po letu 1922 je bilo v času italijanskega fašizma intenzivno izseljevanje slovenskega prebivalstva iz

7 Številni raziskovalci določajo generacijsko pripadnost v družinah z migracijsko izkušnjo na podlagi genealoškega zaporedja rojstev. Tako kategorizirajo starše kot pripadnike »prve generacije«, medtem ko njihovi otroci, neodvisno od kraja rojstva, spadajo v kategorijo »druge« ali »naslednje generacije«. Drugi avtorji pa generacijsko pripadnost razlikujejo glede na kraj rojstva otrok priseljencev. Tisti, ki so se rodili v državi izvora in odraščali v državi gostiteljici, so razvrščeni kot del »1,5 generacije«, medtem ko so otroci, rojeni v državi gostiteljici, opredeljeni kot del »druge« ali »naslednje generacije« (Tsuda, 2016).

Primorske), kasneje pa tudi ekonomski (npr. med leti 1926 in 1929 kot posledica svetovne gospodarske krize) (Žigon, 1998). Slovenski priseljenci so se naselili predvsem v večjih mestih, kot so Buenos Aires, Rosario in Córdoba in se tam zaposlili večinoma kot industrijski delavci (Repič, 2006; Žigon, 1998). V tem obdobju so se začeli tudi politično in kulturno organizirati, ustanavljali so narodne domove, v katerih so skrbeli za slovenski jezik in šolstvo, povezovali so se v slovenska društva in izdajali slovenski tisk – slovenske revije in druga glasila (Repič, 2006; Žigon, 1998).

Po drugi svetovni vojni je Argentina doživela zadnji večji val slovenskega priseljevanja, ki je bil povezan s političnimi begunci, ki so bežali pred novo družbeno-politično ureditvijo, komunizmom v Jugoslaviji (Žigon, 1998; 2001), zato je ta val priselitev pogosto imenovan »slovenska politična emigracija« (Žigon, 1998; 2001). Leta 1947 naj bi se po ocenah Žigona (2001) v Argentino priselilo 89 slovenskih beguncev, do leta 1955 pa naj bi prišlo v Argentino 5.282 slovenskih priseljencev, večina v družinah, nekaj pa se jih je priselilo samostojno (Žigon, 2001). Do novih slovenskih priseljencev je bila argentinska oblast pozitivno naravnana, zato se je lahko slovenska skupnost društveno in kulturno samoorganizirala. V Buenos Airesu so zgradili sedem slovenskih narodnih domov, kjer so poleg šolstva izvajali različne kulturne, športne, verske in druge dejavnosti.

Slovenska povojna izseljenska skupnost v Argentini še vedno vzdržuje bogato in raznoliko kulturno in društveno življenje. Izobraževanje igra ključno vlogo pri ohranjanju kontinuitete skupnosti, saj omogoča prenos slovenskega jezika in kulture na naslednje generacije izseljencev in njihovih potomcev. V začetni fazi je izobraževalni sistem obsegal predvsem verouk in tečaje slovenskega jezika, kar se je leta 1950 formaliziralo in leta 1966 razvilo v uradne slovenske osnovne šole. Trenutno v slovenski skupnosti v Argentini delujejo vrtni, osnovne šole in srednješolski tečaji, ki ponujajo izobraževalne programe kot dopolnitev argentinskemu šolskemu sistemu, vključno s predmeti slovenščina, slovenska zgodovina, geografija, verouk in petje (Žigon, 2001).

4 POVROTNE SELITVE SLOVENSkih IZSELJENCEV IN SELITVE POTOMCEV SLOVENSkih IZSELJENCEV IZ ARGENTINE

Raziskovalci, ki v svojih študijah obravnavajo povratne selitve slovenskih izseljencev iz Argentine in selitve njihovih potomcev opisujejo dva večja valova priselitev v Slovenijo: prvi po letu 1990, zlasti takoj po osamosvojitvi, in drugi po letu 2000, po gospodarski krizi v Argentini (Lukšič-Hacin, 2006c; Repič, 2006). V okviru naše raziskave smo identificirali še tretji val, ki se nanaša predvsem na priseljevanje potomcev slovenskih izseljencev in časovno sovпада z epidemijo covid-19. Uradnih podatkov o natančnem številu oseb, ki so se v Slovenijo priselile v posameznih obdobjih, ni mogoče pridobiti. Repič (2006) navaja ocene Izseljenskega društva Slovenija v svetu, po

katerih naj bi se po letu 1990 iz Argentine priselilo okoli 200 slovenskih izseljencev in njihovih potomcev, po koncu gospodarske krize v Argentini leta 2002 pa vse do leta 2005 pa še približno 230. Omenjeno društvo danes več ne podaja ocen o priselitvah, saj naj bi se danes številni izseljenci za pomoč pri selitvi zanašali predvsem na svoje znanke, sorodnike in prijatelje, ki že živijo v Sloveniji.

Znanstvenih razprav, ki obravnavajo povratne selitve slovenskih izseljencev in selitve njihovih potomcev iz Argentine, je izredno malo. V letu 2006 sta bili opravljeni dve kvalitativni raziskavi (Lukšič-Hacin, 2006c; Repič, 2006). V nadaljevanju podajamo nekaj ključnih ugotovitev obeh raziskav, v prvi vrsti demogeografski oris ciljne skupine, ki smo jo raziskovali tudi sami.

Repič (2006) v svoji raziskavi ugotavlja, da je bila večina povratnih migrantov v Argentini vključena v slovensko skupnost, v kateri so bodisi odraščali ali pa imeli z njo aktivne stike. Znotraj te skupnosti so posebno pozornost namenjali ohranjanju znanja slovenskega jezika, skupinskega spomina na Slovenijo kot izvorno domovino ter ohranjanju zgodovinskega zavedanja o politični emigraciji svojih prednikov. To je prispevalo k oblikovanju močne skupinske identitete in k simbolni ter duhovni povezanosti s Slovenijo. Značilnosti slovenske skupnosti v Argentini so pomembno vplivale na odločitve posameznikov za vrnitev ter na sam proces povratne selitve. Repič (2006, str. 170) opisuje, da je za mnoge selitev pomenila »vračanje k slovenskim koreninam« ter izpostavlja, da so se nekateri potomci, rojeni v Argentini, ob priselitvi v Slovenijo identificirali kot »povratniki«, saj jim je to omogočilo legitimacijo svojega porekla in pripadnosti, večina se je kljub slovenskemu državljanstvu počutila, da so v Sloveniji priseljenci (Lukšič-Hacin, 2006c). Raziskavi sta ugotovili, da so se priseljeneci priseljevali bodisi posamezno bodisi z družinami, čeprav je Lukšič-Hacin (2006c) v svoji raziskavi zabeležila več primerov družinskih priselitev, Repič (2006) pa je s svojo raziskavo zaznal večji delež priseljevanja med mlajšimi pripadniki slovenske skupnosti, ki so že imeli urejeno slovensko državljanstvo. Večina priseljencev je pred priselitvijo v Slovenijo državo vsaj enkrat obiskala (Repič, 2006). V kontekstu analize migracijskih motivov obe raziskavi izpostavljata, da so bile odločitve za selitev v tem obdobju pogosto povezane s političnimi spremembami v Sloveniji (Lukšič-Hacin 2006c; Repič, 2006). Osamosvojitve Slovenije je bila pogosto omenjena kot ključni dejavnik privlačnosti, zlasti v prvih letih po letu 1990, po letu 2000 pa so prevladali dejavniki potiskanja iz Argentine – gospodarska kriza v Argentini, naraščanje kriminala in splošno poslabšanje življenjske varnosti v Argentini (Lukšič-Hacin, 2006c; Repič, 2006). Pri izseljencih, ki so se iz Slovenije izselili po drugi svetovni vojni, je raziskava Lukšič-Hacin (2006c) pokazala, da so kot razloge za selitev pogosto navajali osamosvojitve, slovenstvo in željo po vrnitvi v izvorno domovino. Po drugi strani pa so potomci slovenskih izseljencev, rojeni v Argentini, kot glavna motiva za selitev izpostavljali slovenstvo in slovenske korenine. Poleg teh razlogov so navajali tudi zaposlitev, izobraževanje, napredovanje, študij, gospodarsko krizo v Argentini ter osebne razloge, kot sta ljubezen ali ločitev. Podobne ugotovitve o razlogih za selitev navaja

tudi Repič (2006). Priseljenci so se v Slovenijo priseljevali bodisi začasno ali stalno. Za zgodnje valove priseljevanja je bilo značilno samostojno priseljevanje, medtem ko so v kasnejših obdobjih priseljencem pri priseljevanju v Slovenijo pogosto pomagali sorodniki, prijatelji, duhovniki in dobrotniki ter nevladne organizacije, kot so Izseljensko društvo Slovenija v svetu, Rafaelova družba, Karitas in Slovenska izseljenska matica (Lukšič-Hacin, 2006c; Repič, 2006). Raziskava Lukšič-Hacin (2006c) je razkrila, da so priseljenci ob selitvi v Slovenijo naleteli na številne težave, povezane predvsem z dostopnostjo informacij o uradnih postopkih. Največ težav so imeli pri organizacijskih in finančnih vidikih selitve, urejanju dokumentacije, iskanju bivališča, priznavanju v tujini pridobljene izobrazbe, izpopolnjevanju izobrazbe in jezika ter vključevanju otrok v slovenski šolski sistem. Po ugotovitvah Repiča (2006) so slovenski priseljenci iz Argentine po priselitvi v Slovenijo uporabljali strategije medsebojnega povezovanja, ki so jim bile znane že iz slovenskih skupnosti v Argentini. V Sloveniji so oblikovali mrežo neformalnih in društvenih povezav, predvsem preko Izseljenskega društva Slovenija v svetu, ustanovljenega leta 1991, in se v skupnosti povezali na osnovi skupnih izkušenj, izvorne domovine, narodne identitete in porekla. Jezik je ohranil svojo vlogo kot pomemben identifikator povezovanja in opredeljevanja narodne identitete, v Argentini je bila to slovenščina, v Sloveniji pa je to postala španščina. Priseljenci so pomagali vzpostaviti in poglobiti tudi povezave med Argentino in Slovenijo, ki so bile zaznamovane s pogostimi obiski in potovanji, različnimi oblikami sodelovanja in ohranjanjem stikov preko pisem, telefona ali drugih komunikacijskih sredstev (Repič, 2006).

5 METODOLOŠKI PRISTOP

Namen raziskave, ki smo jo izpeljali v letu 2022, je bil preučiti povratne selitve slovenskih izseljencev iz Argentine in selitve njihovih potomcev v Slovenijo. S pomočjo polstrukturiranih intervjujev, ki so potekali v okviru biografsko-interpretativno narativnega metodološkega pristopa, smo raziskovali, kdo so tisti posamezniki slovenske izseljenske skupnosti v Argentini, ki se selijo v Slovenijo, kateri so ključni dejavniki, ki sprožijo ta selitveni proces, kako se posamezniki (re)integrirajo v državo svojega izvora oziroma v državo izvora svojih prednikov, kakšno je vzpostavljanje transnacionalnih povezav med Slovenijo in Argentino ter kako posamezniki dojemajo svojo narodno identiteto.

Biografsko-interpretativna narativna metoda je metoda kvalitativnega raziskovalnega pristopa, v okviru katere za pridobivanje podatkov uporabljamo polstrukturirani poglobljeni intervju. Predstavlja kvalitativni pristop k raziskovanju družbenih pojavov, pri čemer se osredotoča na zbiranje in analizo osebnih pripovedi ali zgodb. Ta metodološki pristop je pomemben za razumevanje subjektivnih izkušenj in perspektiv posameznikov, kar je ključno pri preučevanju kompleksnih in večplastnih

procesov, kamor sodijo tudi selitve. Raziskovalcem omogoča, da v preučevanje procesa ne zajamejo le splošne in objektivne informacije, temveč tudi osebne izkušnje posameznikov, ki prispevajo emocionalni, kulturni in socialni vidik selitvenega procesa. Biografsko-interpretativni narativni pristop omogoča »empirično obravnavo kompleksnosti, raznolikosti in spremenljivosti selitev tako, da poudari individualne izkušnje« (Pajnik, Bajt, 2006, str. 74). Ta pristop omogoča torej razumevanje osebnih in edinstvenih selitvenih poti posameznikov, vključno z motivacijami za selitev, izkušnjami integracije in soočenjem s spremembami identitete. Preko biografskih pripovedi lahko raziskovalci raziskujejo, kako migranti vzdržujejo vezi z domovino in kako te vezi vplivajo na njihovo življenje v državi priselitve (Eastmond, 2007). Kljub osredotočenosti na individualne izkušnje lahko metoda razkrije tudi širše vzorce in trende, kar prispeva k boljšemu razumevanju selitvenih procesov. Po drugi strani pa velja izpostaviti, da ima lahko omenjen metodološki pristop tudi nekaj omejitev. Ena izmed njih je subjektivnost, saj so pridobljeni podatki pogosto subjektivni in temeljijo na osebni perspektivi intervjuvanca. To pomeni, da lahko različni intervjuvanci isti proces ali pojav dojemajo in ga interpretirajo drugače. Druga omejitev je dejstvo, da življenjske zgodbe ne morejo vedno predstavljati izkušenj celotne populacije, torej dobljenih podatkov ne moremo posploševati. Prav tako lahko osredotočenost zgolj na zgodbe intervjuvancev vodi do zanemarjanja širših družbenih, političnih in drugih dejavnikov, ki vplivajo na pojav ali proces, ki ga preučujemo (v našem primeru povratne selitve). Raziskovalec mora pri interpretaciji podatkov, ki jih zbere s pomočjo biografsko-interpretativnega metodološkega pristopa paziti, da ne pride do napačne ali pristranske interpretacije. Kljub omejitvam pa velja omeniti, da ta pristop ponuja dragocen vpogled v osebne izkušnje in perspektive, ki jih kvantitativni pristopi raziskovanja ne morejo zajeti.

V okviru naše raziskave smo izvedli serijo polstrukturiranih intervjujev med 20. majem in 27. julijem 2022. Skupno smo opravili 12 intervjujev, v katerih je sodelovalo 17 intervjuvancev. Nekateri intervjuji so bili izvedeni skupinsko, saj so v njih sodelovale družine, ki so se preselile skupaj in si delile migracijsko izkušnjo. S potencialnimi intervjuvanci smo predhodno stopili v stik, jim razložili namen raziskave in predstavili raziskovalna področja. Po prejetem soglasju smo se z intervjuvanci dogovorili za način in čas izvedbe intervjujev, hkrati pa smo bili pozorni na njihove želje in časovno razpoložljivost. Da bi zagotovili primerljivost podatkov, smo si prizadevali izvajati intervjuje na enoten način, pri čemer smo se osredotočili na osebno in neposredno komunikacijo z intervjuvanci. Od skupno 12 intervjujev je bilo 9 opravljenih osebno, trije pa preko spletnih orodij. Vsi intervjuji, ki smo jih izvedli v obliki pogovora, so bili tudi glasovno posneti. Po izvedbi intervjujev je sledil proces transkripcije, v katerem smo glasovne posnetke pretvorili v dobesedne besedilne zapise. Ti prepisi so služili kot temelj za nadaljnjo analizo podatkov, kjer smo vsebino intervjujev analizirali in odgovore intervjuvancev sistematično kategorizirali in s tem podatke strukturirali v smiselne sklope. Po kategorizaciji smo se lotili poglobljene analize in sinteze

informacij s ciljem razumeti in interpretirati pomene, ki jih intervjuvanci pripisujejo svojim migracijskim izkušnjam.

V okviru raziskave smo za potrebe izvedbe polstrukturiranih intervjujev razvili vprašalnik, ki je bil strukturiran v tri tematske sklope. Prvi se je osredotočal na osebne informacije intervjuvancev, njihove izkušnje življenja v Argentini, znanje slovenskega jezika in njihove povezave s Slovenijo. Drugi sklop je bil namenjen raziskovanju samega procesa selitve intervjuvancev, vključno z motivi, pripravami in doživljanji selitve. Tretji sklop pa se je osredotočal na izkušnje intervjuvancev z življenjem v Sloveniji in načine vzdrževanja povezav z Argentino.

V procesu izbire intervjuvancev smo upoštevali različne demografske parametre, kot so spol, starost in leto priselitve v Slovenijo, ter poskušali zajeti tudi geografsko raznolikost krajev izselitve v Argentini. Kljub osredotočenosti raziskave tako na slovenske izseljence kot tudi potomce slovenskih izseljencev, smo pridobili le eno intervjuvanko, ki je bila slovenska izseljenka, poleg tega pa so v intervjujih sodelovali tudi posamezniki, ki so izstopali iz tega vzorca. Med njimi sta bila intervjuvanka P, potomka priseljencev iz Argentine, rojena v Sloveniji, in intervjuvanec M, ki je argentinskega porekla, in je sodeloval kot družinski član, ki si je z njimi delil izkušnjo selitve v Slovenijo. Kljub temu smo oba vključili v demografsko analizo. Večina intervjuvancev je izrazila željo po ohranjanju anonimnosti, kar smo storili s pomočjo poimenovanja intervjuvancev po zaporednih črkah abecede, ki so razporejene glede na datum njihove priselitve v Slovenijo.

Demografski profil intervjuvancev je bil naslednji: povprečna starost intervjuvancev je bila 36,13 let, pri čemer je bilo v raziskavo vključenih 47 % moških in 53 % žensk. Med intervjuvanci je bilo 15 rojenih v Argentini, medtem ko sta bili dve intervjuvanki rojeni v Sloveniji. Večina, tj. 11 intervjuvancev, se je izselila iz province Buenos Aires, 3 iz province Tucuman in 2 iz province Rio Negro. Razen intervjuvanca M argentinskega porekla, so bili vsi ostali intervjuvanci slovenskega rodu. Vsi intervjuvanci so izhajali iz slovenske izseljenske skupnosti, ki se je oblikovala po drugi svetovni vojni. V času intervjujev je imela večina intervjuvancev, tj. 10, status zaposlene osebe, 3 so bili učenci ali dijaki, 2 sta bila brez zaposlitve – kar lahko povežemo z dejstvom, da sta bila v Sloveniji šele kratek čas in sta še iskala zaposlitev, ena intervjuvanka pa je imela status upokojenke.

6 REZULTATI IN RAZPRAVA

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo rezultate kvalitativne raziskave v treh sklopih (Življenje v Argentini, Selitev v Slovenijo, Življenje v Sloveniji), saj lahko na ta način najbolj celovito orišemo in podrobneje predstavimo značilnosti slovenske skupnosti, ki se je priselila iz Argentine.

6.1 Življenje v Argentini

V raziskavi smo najprej preučevali jezikovni profil pripadnikov slovenske diaspore, ki so se iz Argentine priselili v Slovenijo. Slovenski jezik je bil v okviru slovenske skupnosti v Argentini osrednji identifikator slovenskega izseljenstva. Kot smo že uvodoma pisali, je imelo znanje in ohranjanje slovenskega jezika bistveno vlogo v vzdrževanju in krepitvi njihove narodne in kulturne identitete. Slovenska skupnost je v Argentini skrbno ohranjala slovenski jezik skozi različne oblike izobraževanja, kot so osnovnošolsko izobraževanje, tečaji jezika in kulturne aktivnosti, ki so bile namenjene ohranjanju slovenskega jezika in kulture. Vse to je odsevalo ne le željo po ohranjanju jezikovne dediščine, ampak je imelo pomembno vlogo pri utrjevanju skupnostnih vezi in ohranjanju zavesti o skupni slovenski identiteti.

V skupini intervjuvancev smo identificirali pet skupin glede na njihov odnos in znanje slovenskega jezika pred selitvijo v Slovenijo. V prvo skupino smo uvrstili devet intervjuvancev, katerih prvi jezik je bila slovenščina, španščino pa so se naučili ob vstopu v argentinski šolski sistem. V drugo skupino smo uvrstili tri intervjuvance, ki so iz mešanih zakonov in so bili vzgojeni v obeh jezikih, slovenščini in španščini. V tretjo skupino smo uvrstili eno intervjuvanko (N), ki se je španščine naučila po priselitvi v Argentino, v četrto skupino intervjuvanko (A), ki se je iz Argentine izselila v zgodnjem otroštvu in se španščine ni nikoli naučila, v peto pa intervjuvanko (P), ki je potomka slovenskih priseljencev iz Argentine in je odraščala dvojezično. Za večino intervjuvancev je slovenščina predstavljala prvi jezik ali enega od njih. Izjeme so bile intervjuvanke A, N in P. Večina je bila vključena v organizirano slovensko šolanje v Argentini, ki je zajemalo vrtce, šole in srednješolske tečaje. Nekateri so se udeležili tudi dodatnih tečajev slovenščine na daljavo preko spleta. Intervjuvanci so v Argentini slovensko govorili v družinskih krogih in znotraj slovenske skupnosti, medtem ko je potekalo sporazumevanje z vrstniki in argentinskimi družinami večinoma v španskem jeziku, kar v svojih navedbah omenjata tudi intervjuvanca B in G:

»Večino moje slovenščine sem se naučil od mojih starih staršev, ker moja starša sta delala, jaz pa sem se cele dneve, že od dojenčka, pazil pri njiju. In potem sem tudi z vsemi mojimi tetami in strici govoril slovensko, ker je bila kultura tega, da doma govoriš slovensko v družini /.../« (Intervjuvanec B, 2022).

»To je zelo žalostno, ampak z vrstniki govorimo po špansko. Sem pa opazila, da skupnost v Barilochah – oni vsi med sabo govorijo po slovensko. In vsaka čast /.../ Sem videla pri moji sestrični, pa govori po slovensko z otroci. In ko so oni zraven, govorimo po slovensko, kar je včasih malo čudno. Si mislimo: Zakaj naenkrat spremeniš, saj smo sicer vedno govorili po špansko? Ampak se potem navadiš in tako je prav. Ker drugače se je jezik počasi, na žalost, izgublja« (Intervjuvanka G, 2022).

Vstop v argentinski šolski sistem, kjer je prevladovala španščina, je bil za večino intervjuvancev prelomna točka v znanju tega jezika. Nekateri intervjuvanci (npr. F in G) so tako izpostavili, da se po vstopu in koncu šolanja v Argentini tudi v slovenskem okolju pogovarjajo v španskem jeziku, kar odraža kompleksnost njihove identitete:

»/.../ (domače) okolje je bilo bolj slovensko kot argentinsko. Ko začneš šolo, pa začne argentinska kultura prevladovati« (Intervjuvanec F, 2022).

»Ko govorim, mi je lažje španščina. Ampak zakaj? Ker sem celo šolanje imela v španščini. In jaz mislim, da ti pusti velik vpliv. Ko berem, mi je lažje, ker sem se v tem jeziku učila in v tem okolju odraščala« (Intervjuvanka G, 2022).

V nadaljevanju smo z raziskavo poskusili osvetliti tudi raznolikost narodne identitete med slovensko skupnostjo v Argentini. Intervjuji razkrivajo štiri glavne načine opredeljevanja narodne identitete slovenske skupnosti v Argentini: dvojna identiteta, slovenska identiteta, sestavljena identiteta in identiteta potomcev slovenskih priseljencev. Večina intervjuvancev je izrazila občutenje dvojne identitete. To so tako posamezniki s popolnoma slovenskimi predniki kot tudi tisti iz mešanih zakonov. Večina izmed njih, tudi intervjuvanci H, B in J, je izpostavila težave in negotovost pri opredeljevanju svoje narodne identitete:

»To je najtežje vprašanje po mojem, ker ne vem odgovora. Te vprašajo, ali se čutiš Slovenca ali Argentinca, pa ne veš, ali se počutiš oboje ali nobeno /.../ Je malo posebna zadeva. Sem oboje« (Intervjuvanec H, 2022).

»Problem je – ker ne vem. In v najstništvu sem se to definitivno spraševal. Zdaj ne več, zdaj se ne ukvarjam več s tem. V bistvu sem se nehal ukvarjati s tem vprašanjem, sem pa bil v dilemi. Ponavadi sem prišel do zaključka, da v Argentini sem Slovenec, v Sloveniji pa sem Argentinec« (Intervjuvanec B, 2022).

»Tam smo se čutili Slovenci, ker nismo bili čisto Argentinci. /.../ Imeli smo veliko slovenskih navad. Smo bili Slovenci v Argentini. Potem pa prideš sem in se tudi čutiš tako malo, nisi ne eno ne drugo. Nisi čisto nekaj v celoti, si oboje vseskozi« (Intervjuvanka J, 2022).

Nekaj intervjuvancev se je identificiralo predvsem kot Slovenci in so izpostavili svojo slovensko identiteto. To so posamezniki, ki so se rodili v Sloveniji in se kasneje preselili v Argentino, kot tudi tisti, ki so se rodili v Argentini, a so bili aktivno vključeni v tamkajšnjo slovensko skupnost:

»Jaz zase že skoraj moram reči, da sem Slovenka. V sebi imam še vseeno en zelo velik del Argentine, ampak smo se v tako pomembnih letih preselili, da pač nisem več doma-doma v Argentini /.../« (Intervjuvanka E, 2022).

Tretji so v intervjujih izražali svojo večplastno, torej sestavljeno ali in-in identiteto (Milharčič Hladnik, 2011; Vižintin, 2015), ki združuje slovenske, argentinske in druge kulturne elemente. Ti so se identificirali z več kulturami hkrati, odražajoč raznoliko dediščino:

»Moji geni so pravi koktejl, po očetovi strani sem Slovenka, po mamini pa Argentinka in Perujka. S tem, da je moj ded, mamin oče, bil na pol Indijanec. Ponosna sem na to nenavadno, a hkrati zanimivo kombinacijo, zato se počutim prav vse, Argentinka, Slovenka, Perujka in tudi Indijanka« (Intervjuvanka D, 2022).

Spet drugi pa so potomci slovenskih priseljencev, ki čutijo posebno vez z Argentino, čeprav so se rodili in odraščali v Sloveniji, zato smo njihovo identiteto poimenovali kot identiteto potomcev slovenskih priseljencev. V opisu jo tako opredeljuje intervjuvanka P:

»V mojem otroštvu sta imela starša zelo očiten naglas in mi je bilo vedno, tako, malo zoprno. Vedno, ko sta kakšno berilo brala, so vsi vedeli, tudi če ju niso poznali, da nista od tukaj. Tako da sem se vedno malo tujko počutila, čeprav sem tukaj rojena. Cela njuna identiteta je bila malo izseljenska, kljub temu da je bilo vedno cilj sem priti in biti Slovenec /.../ (Intervjuvanka P, 2022).

Intervjuvanci so svojo narodno identiteto povezovali s kraji rojstva, dolžino bivanja v določeni državi, jezikom, kulturnimi značilnostmi in stiki s sorodniki ter prijatelji v Argentini. Rezultati raziskave kažejo na kompleksnost opredeljevanja narodne identitete med priseljenci slovenske skupnosti iz Argentine in poudarjajo vpliv medkulturnih interakcij na oblikovanje narodne identitete.

V kontekstu naše raziskave o migracijskih izkušnjah slovenskih izseljencev in njihovih potomcev iz Argentine v Slovenijo, smo analizirali vlogo predhodnih stikov in obiskov Slovenije na njihovo odločitev za selitev. Večina intervjuvancev je pred selitvijo vzdrževala redne stike s sorodniki, prijatelji in znanci v Sloveniji. Takih stikov so se posluževali preko različnih komunikacijskih kanalov: v preteklosti preko pisem in telefonskih klicev, v novejšem času pa preko spletnih platform in aplikacij ter družabnih omrežij. Iz rezultatov naše raziskave izhaja, da je devet intervjuvancev Slovenijo pred selitvijo obiskalo ob različnih priložnostih – družinske počitnice, obiski sorodnikov in prijateljev, družinska praznovanja, maturantski izleti in izobraževanja (npr. tečaji za učitelje slovenskega jezika). Te izkušnje so na mnoge intervjuvance naredile močan vtis, pri nekaterih pa celo vzbudile globoko čustveno željo po selitvi v Slovenijo. Tako svojo izkušnjo obiska Slovenije opisuje Intervjuvanec H:

»V Sloveniji sem bil prvič leta 1997, ko sem bil star 13 let. Smo bili z družino tukaj, za cel mesec na obisku pri družini in tako. In je bilo tako fajn, da sem se kar jokal, ko smo morali iti. Takrat sem kar mislil ali pa vedel ali pa si želel, da bi prišel sem« (Intervjuvanec H, 2022).

Opis poudarja pomen osebnih izkušenj in čustvene povezanosti z državo izvora pri odločitvi o selitvi. Podkrepi tudi dejstvo, da se odločitve za selitev ne oblikujejo zgolj na osnovi ekonomskih ali političnih razlogov, temveč tudi skozi osebne in čustvene vezi.

6.2 Selitev v Slovenijo

V drugem delu raziskave smo se osredotočili na sam proces selitve. Najprej nas je zanimala časovna dimenzija povratne selitve oziroma priseljevanja v Slovenijo. Naš vzorec intervjuvancev odraža različne valove povratnih selitev oziroma priseljevanja, ki so povezani z značilnimi obdobji selitev, ki smo jih v uvodnih delih tega prispevka tudi opisali. Iz rezultatov intervjujev lahko identificiramo štiri obdobja priseljevanja v Slovenijo:

- po letu 1991: ena intervjuvanka se je s svojo družino priselila v Slovenijo v obdobju po osamosvojitvi Slovenije,
- po letu 2002: trije intervjuvanci so se priselili v Slovenijo po gospodarski krizi v Argentini leta 2002,
- v letih 2012–2019: priselitve posameznih intervjuvancev v Slovenijo zaradi različnih razlogov,
- leta 2022: največ intervjuvancev (5) se je priselilo v Slovenijo v omenjenem letu, ki nakazuje na možen nov val priseljevanja po epidemiji covid-19, ki pa ga, kot smo uvodoma pisali, zaenkrat ne beleži še nobena strokovna ali znanstvena literatura, ga pa je v našem intervjuju opisal intervjuvanec H:

»/.../ vse več argentinskih Slovencev se vrača. Lani je bilo noro. Vsak mesec tri, štiri, pet celih družin. Stalno slišiš za koga.« (Intervjuvanec H, 2022).

V okviru raziskave so nas zanimali tudi razlogi slovenskih izseljencev in njihovih potomcev za priselitev iz Argentine. Večina intervjuvancev je kot primarni razlog za preselitev navedla ekonomsko situacijo v Argentini, sledi poslabšanje splošne varnosti in porast kriminala. Intervjuvanec B je v intervjuju opisal več incidentov, povezanih s kriminalom, ki so vplivali na odločitev za selitev:

»/.../ je bil pa definitivno eden od razlogov tudi kriminal. Mami so, recimo, oropali. Vem, da je enkrat hodila po ulici, prišel je motorist z nožem in ji vzel torbico. Ampak to je klasika v Argentini. /.../ Potem so nam avto ukradli pred hišo« (Intervjuvanec B, 2022).

Tisti, ki so se priselili samski, so v intervjujih poudarili, da je na odločitev o preselitvi vplivalo iskanje možnosti za boljše osebno ali karierno napredovanje, medtem ko so starši, ki so se preselili z družinami, pogosto izrazili željo po zagotavljanju boljše prihodnosti za svoje otroke. Intervjuvanka J je poudarila pomen družine in žrtvovanja za boljše možnosti otrok:

»Smo rekli, da za njih, zaradi njih pojdimo vsi skupaj. Pojdimo kot družina. /.../ Za nas, družina je važna. Da onadva lahko rasteta z družino, midva danes morava žrtvovati to. Mi moramo za seboj pustiti pa spet začeti, na novo, da bosta onadva v življenju lahko imela kaj boljšega. To je bilo najbolj važno, da bosta onadva imela več možnosti na svetu« (Intervjuvanka J, 2022).

Odločitve za selitev so bile pogosto odvisne tudi od že dogovorjenih delovnih mest ali štipendij v Sloveniji. Intervjuvanka E je poudarila, da brez zagotovljene zaposlitve selitev ne bi bila možna:

»Odločitev smo sprejeli, ko je že imel potrjeno, da je dobil (službo), ko so manjkala le še končna pogajanja. Če ne bi on te službe dobil, se po mojem takrat ne bi preselili« (Intervjuvanka E, 2022).

Del intervjuvancev (5) je omenil slovenstvo, domoljubje in slovenske korenine kot pomemben dejavnik pri odločitvi za selitev, vendar nikoli kot edini ali primarni razlog, kar z opisom poudari tudi intervjuvanka A:

»(Starši) so bili v celoti Slovenci – odraščali so sicer v argentinskem svetu in tako, ampak se mi zdi, da so imeli to zavedanje, od kod prihajajo, zaradi svojih staršev. Onadva sta imela v ozadju v zavesti, da se bodo vrnili. No, in potem sta se res 'vrnila'. /.../ Sigurno je pripomogla tudi argentinska ekonomska nestabilnost. /.../ Glavni razlog je bil zagotovo, da je dobil oči službo« (Intervjuvanka A, 2022).

Rezultati so pokazali, da so bile odločitve za selitev iz Argentine v Slovenijo pogosto večplastne, s kombinacijo ekonomskih, varnostnih in družinskih dejavnikov, ki so vplivali na končno odločitev o preselitvi.

V nadaljevanju nas je zanimalo, kateri dejavniki so pri slovenskih izseljencih iz Argentine in njihovih potomcih vplivali na izbiro kraja bivanja v Sloveniji. Večina intervjuvancev je izpostavila, da so pri izbiri kraja bivanja prednostno iskali dobre prometne povezave do Ljubljane, intervjuvanki A in D pa sta poudarili željo po naravnem okolju in dobri prometni dostopnosti:

»/.../ ati (je) iskal nekaj, kar bi bilo podobno Bariločam, z veliko narave, nekaj vode, da se da plavati. Mislim, da mu je bilo pomembno, da smo v naravi, ne pa tudi odrežani od glavnega mesta« (Intervjuvanka A, 2022).

»V mislih nismo imeli specifičnega kraja. Seveda smo iskali miren in lep kraj, vendar smo bili predvsem pozorni dobro povezavo, na relativno bližino Ljubljane, na bližino potrebne infrastrukture za vsakdanje življenje« (Intervjuvanka D, 2022).

Raziskava je pokazala tudi razlike v krajih priselitve med individualnimi in družinskimi priselitvami. Posamezniki, ki so se priselili samostojno, so pogosto izbrali bližino urbanim središčem, predvsem Ljubljani, zaradi živahnosti in dogajanja. Nasprotno so se tisti, ki so se priselili s celotnimi družinami, odločili za mirnejša, bolj naravna okolja izven večjih urbanih središč. Prvotni kraj priselitve je bil za 10 intervjuvancev v Osrednjeslovenski statistični regiji, trije so se priselili v statistično regijo Jugovzhodna Slovenija, en pa v Goriško. Kljub vsemu moramo izpostaviti, da so bile nadaljnje notranje selitve pogoste, pri čemer so se posamezniki, ki so se priselili v Slovenijo sami, večinoma preselili bliže Ljubljani, medtem ko so se družine preselile v bolj podeželska in suburbana območja. Raziskava je pokazala, da prvotni kraj bivanja prednikov ni imel opaznega vpliva na izbiro kraja bivanja priseljencev, le trije intervjuvanci so izpostavili, da so se preselili v bližino krajev, kjer so živeli njihovi predniki, a je pri tem šlo bolj za naključje kot namerno odločitev.

V raziskavi nas je zanimalo tudi, kako so slovenski izseljenci iz Argentine in njihovi potomci izkoristili različne vire pomoči in podpore pri svoji priselitvi v Slovenijo. Analizirali smo, kako so socialne mreže, družinski člani, sorodniki in institucionalne strukture vplivali na potek selitvenega procesa. Večina intervjuvancev je navedla, da so bili stiki s sorodniki, prijatelji in znanci v Sloveniji ključnega pomena pri selitvi. Ti stiki so zagotavljali ne le moralno in čustveno podporo, ampak tudi praktično pomoč, kot so nasveti, pomoč pri iskanju bivališča in integraciji v novo socialno okolje. Intervjuvanka J, ki se je priselila v Slovenijo leta 2022, je izpostavila pomembno vlogo Facebook skupine »Argentinos en Eslovenia« in slovenskega veleposlaništva v Buenos Airesu pri pridobivanju slovenskega državljanstva za njene otroke. Intervjuvanka C, ki se je priselila leta 2003, pa je izpostavila podporo Karitasa. Intervjuvanci so pogosto omenjali tudi pomoč »dobrih ljudi«, ki so jim pomagali pri urejanju dokumentacije, iskanju bivališča in vključevanju v slovensko družbo. Ta vidik poudarja pomen skupnosti in solidarnosti med ljudmi, ki so pripravljene pomagati novopriseljenim. Poleg moralne podpore so nekateri intervjuvanci izpostavili tudi finančno in logistično pomoč, ki so jo prejeli od svojih sorodnikov in prijateljev in je bila ključnega pomena pri lažjem prehodu in prilagajanju na novo socialno okolje. Rezultati so pokazali, kako raznolike oblike podpore prispevajo k uspešnosti priselitve in integraciji slovenskih izseljencev iz Argentine v slovensko družbo. Poudarjajo pomen socialnih mrež in solidarnosti kot ključnih dejavnikov pri migracijskih procesih.

Na podlagi intervjujev smo ugotovili, da je imela večina intervjuvancev pred selitvijo v Slovenijo že urejeno slovensko državljanstvo. Kljub temu so nekateri morali urediti dokumentacijo za svoje družinske člane. Intervjuvanci so izpostavili zadovoljstvo nad delovanjem slovenskega sistema in pripravljenostjo ljudi pomagati,

čepprav so nekateri imeli težave pri nostrifikaciji diplom za določene poklice, kar je izpostavil tudi intervjuvanec F:

»To, kar imam jaz, visoko šolo, bi moral tu delati še enkrat. Javni sektor te ne zaposli, če nimaš vsaj diplome. To je malo hecno, ker ni nujno, da če imaš diplomu, da boš dovolj dober. Razumem za enega zdravnika, ampak to ni isto« (Intervjuvanec F, 2022).

Iskanje bivališča je večinoma potekalo s pomočjo sorodnikov, znancev in prijateljev, ki so že živeli v Sloveniji. To je vključevalo pomoč pri iskanju, deljenje informacij in v nekaterih primerih tudi ponudbo bivanja. Večina priseljencev si je bivališče uredila že pred selitvijo, s čimer so se izognili večjim težavam pri iskanju.

Kar se tiče zaposlitve, so nekateri intervjuvanci delo našli že pred prihodom v Slovenijo, medtem ko drugi dela v svoji stroki niso dobili ali pa so naleteli na že prej izpostavljene težave, povezane s priznavanjem izobrazbe in nostrifikacijo diplom. Nekoliko daljši postopki iskanja zaposlitve so bili pogosti pri družinskih članih argentinskega porekla, kar je bilo povezano z jezikovnimi ovirami in pridobivanjem potrebne dokumentacije.

Glede šolanja so nekateri intervjuvanci in njihovi družinski člani nadaljevali izobraževanje po selitvi, pri čemer so se soočali z jezikovnimi ovirami, kar izpostavi tudi intervjuvanec I. Tako so bili dodatni tečajji slovenskega jezika po priselitvi v nekaterih primerih nujni za uspešno vključitev v slovenski šolski sistem:

»Po prihodu sem se v šoli slovenščino sproti učil, potem pa sem vsak petek imel Zoom, take govorilne ure, tako da sem vadil slovenščino, ker smo bili v karanteni in nisem imel tega stika« (Intervjuvanec I, 2022).

6.3 Življenje v Sloveniji

Rezultati raziskave so pokazali, da ima pri vključevanju v slovensko družbo starost ob priselitvi zelo pomembno vlogo. Tisti, ki so se v času šolanja priselili in vključevali v novo okolje v Sloveniji, so pogosto naleteli na večje izzive integracije, vključno z občutki izolacije in šolskim nadlegovanjem. Čeprav se je večina sčasoma počutila sprejeta, so nekateri izrazili, da je bil proces prilagajanja dolgotrajen, še posebej za tiste, ki so se v šolah vključevali v že obstoječe skupine (razrede), večji izzivi so bili opaženi predvsem v zadnjem triletju osnovnošolskega izobraževanja, kar sta izpostavili tudi intervjuvanki E in C:

»Prišla sem v deveti razred, padla sem v čisto že formirano grupo, ki samo še čaka, da gre. Ni ravno okolje, ki bi sprejemalo prišleke. V resnici sem celo leto samo čakala, da bo osnovne šole konec« (Intervjuvanka E, 2022).

»Lagala bi, če bi rekla, da je bilo vključevanje v socialno okolje lahko, sploh pri taki starosti, vsaj zase lahko povem, no. Vem, da smo imeli kar nekaj težav v prvi šoli, kamor smo se preselili, da smo doživeli tudi bullying, sicer nič drastičnega, ampak ja. Zame osebno je bilo tudi težko, ker je bila velika sprememba, preseliti se v okolje, kjer ljudje v splošnem niso tako odprti in so krogi nekih zaprtih skupin« (Intervjuvanka C, 2022).

Kljub vsemu je večina intervjuvancev, ki so se priselili v Slovenijo v kasnejših življenjskih obdobjih, poročala o pretežno pozitivnih izkušnjah integracije, kar so pripisali obstoječim mrežam stikov v državi. Te mreže so jim omogočile hitrejšo vključevanje v novo socialno okolje, kot pripoveduje tudi intervjuvanec F:

»Zelo sem se čutil sprejetega, brez težav. Najprej sem navezal stike z znanci in sorodniki, ampak se spomnim tudi, da sem takoj navezal stike v službi« (Intervjuvanec F, 2022).

Kljub temu so intervjuvanci izpostavili določene izzive, kot so medkulturne razlike in prilagajanje slovenskemu jeziku. Nekateri so omenili (npr. intervjuvanec O) velik razkorak med svojim znanjem slovenskega jezika, ki so se ga naučili in govorili v Argentini in sodobno slovenščino, ki se danes govori v Sloveniji.

»Pa tudi vse ne zastopim, kar tu pravijo. /.../ Jezik se je v Argentini ustavil v času. Tudi mi vemo prec, ko kakšen Slovenec pride v Argentino, da je Slovenec ... ker govori slovensko! Ne pa to, kar mi mešamo. Zadnje trideset let je Slovenija šla naprej« (Intervjuvanec O, 2022).

V raziskavi smo ugotovili, da intervjuvanci v večini uporabljajo slovenščino predvsem v formalnih situacijah, kot je javno nastopanje ali komunikacija s starejšimi družinskimi člani, medtem ko med vrstniki prevladuje raba španščine. V pogovorih z drugimi argentinskimi priseljenci prevladuje španščina ali kombinacija obeh jezikov, ki jih pogosto mešajo, kar je intervjuvanka P opisala kot »slovežanščino« - mešanico španščine in slovenščine. Na podlagi rezultatov intervjujev domnevamo, da je jezik sporazumevanja v domačem okolju v Sloveniji odvisen od jezikovnih navad v Argentini, osebnih odločitev in dolžine bivanja v Sloveniji. Večina priseljencev se zavestno odloča za ohranjanje španščine doma, kar je potrdil tudi intervjuvanec B, ki je povedal, da doma večinoma govorijo špansko, da bi ohranili povezavo z argentinsko družino:

»Doma, tukaj v Sloveniji, mi večinoma govorimo špansko. Zakaj? Večinoma zato, ker ko se je leta 2003 rodil moj brat in leta 2006 še en brat, sem jaz doma težil, da govorimo špansko. Če ne je dostikrat tako, da ko si v takem mešanem okolju, pride do ene mešanice, španske slovenščine, ki so jo govorili moji brati. In tako smo dejansko doma govorili več špansko. Zato, da tudi oni dobro znajo in da se lahko skonektajo z družino po mamini strani v Argentini, večinoma zaradi tega. Mi danes govorimo med sabo zgolj in le špansko, seveda, kako besedo tudi po slovensko« (Intervjuvanec B, 2022).

Po drugi strani pa sta intervjuvanki A in E povedali, da so prakso sporazumevanja v španščini opustili in doma večinoma govorijo slovensko:

»Probali smo en dan v tednu imeti v španščini. Ampak, kot sem že rekla, meni je tako nenaravno govoriti s svojimi starši v španščini« (Intervjuvanka E, 2022).

»Mami mi je rekla, da ko smo prišli sem, ji na pameti ni padlo, da bi z nami govorila po špansko, ker je pač naš materni jezik slovenščina. Šele potem, ko smo bili malo večji, nas je poskušala malo naučiti in imela španske urice z nami, ampak ne kaj veliko« (Intervjuvanka A, 2022).

Priseljenci iz Argentine v Sloveniji ohranjajo tudi nekatere argentinske navade in običaje. Najpogosteje omenjena je priprava argentinskih jedi, pitje čaja mate, argentinskih vin. Prav tako je med priseljenci priljubljeno spremljanje nogometa, kar deset intervjuvancev je to opisalo kot tipično argentinsko navado, ki jo še vedno gojijo:

»Fuzbal gledam in mi je všeč, ker v Argentini je to noro. Kot religija. Predvsem za Mundial. Za svetovno prvenstvo, si bom vzel dopust, če se da. Malo se hecam, ampak malo je pa res. Tisti dan, ko igra Argentina, ne bom šel v službo« (Intervjuvanec H, 2022).

Proces ohranjanja argentinske kulture med priseljenci iz Argentine v Sloveniji zrcali obratni proces ohranjanja slovenske kulture, ki so ga ti posamezniki in družine prakticali v Argentini pred selitvijo v Slovenijo. Zanimivo je, da so v Argentini aktivno ohranjali slovenski jezik in slovenske navade, medtem ko v Sloveniji nekateri skrbijo za ohranjanje španskega jezika in argentinske kulture. Ta vzorec ohranjanja kulturne dediščine, skupaj z medsebojnim povezovanjem, prispeva k oblikovanju edinstvene argentinsko-slovenske priseljske skupnosti. Ta skupnost ima značilnosti in strategije ohranjanja kulture, ki so podobne tistim, ki jih je razvila slovenska izseljska skupnost v Argentini, kar priča o pomenu ohranjanja kulturne identitete v spreminjajočem se okolju.

V raziskavi so nas zanimale tudi interakcije intervjuvancev z ostalimi slovenskimi priseljenci iz Argentine, zanimalo nas je, kako pogosto se srečujejo in v kakšnih okoliščinah. Ugotovili smo, da imajo intervjuvanci redna srečanja tako v formalnih kot neformalnih okvirih. Formalna srečanja vključujejo obiske argentinskih maš in dogodke, ki jih organizira Izseljsko društvo Slovenija v svetu. To društvo prireja različne dogodke, kot so romanje na Brezje, praznovanje ob argentinskem državnem prazniku 25. maja, gledališke predstave in koncerte. Opazili smo, da se v aktivnosti društva bolj vključujejo novopriseljenci, medtem ko tisti, ki so se v Slovenijo priselili prej, pogosto najdejo druge načine za vzpostavljanje socialnih mrež izven teh formalnih srečanj. Kljub naštetim formalnim srečanjem prevladujejo neformalna srečanja, ki vključujejo družinske in prijateljske dogodke.

V raziskavi smo preučevali tudi, kako intervjuvanci ohranjajo transnacionalne povezave z Argentino. Ugotovili smo, da vsi intervjuvanci redno ohranjajo stike s sorodniki in prijatelji v Argentini, pri čemer prevladuje komunikacija preko družabnih omrežij, en intervjuvanec pa je izpostavil, da s starimi starši, ki so v Argentini, komunicira preko telefonskih klicev. Pogosti so tudi obiski med državama, dva intervjuvanca sta poudarila, da obiskujeta Argentino večkrat, posebej zdaj, ko sta finančno zmožna.

V raziskavi nas je zanimala tudi dolgoročnost bivanja slovenskih priseljencev iz Argentine. Pet intervjuvancev je od samega začetka načrtovalo stalno prebivanje v Sloveniji, nasprotno pa je devet intervjuvancev prvotno imelo namen, da bi v Sloveniji bivali le začasno ali kot poskusno obdobje. Kljub temu so v času našega intervjuja večinoma izrazili namero, da v Sloveniji ostanejo trajno. Intervjuvanec H je na primer povedal, da se je sprva odločil za poskusno bivanje v Sloveniji, vendar se je sčasoma odločil za stalno prebivanje:

»/.../ nisem imel čisto namena, da bi bilo stalno. Sem rekel: »Dajmo poskusiti.« /.../ je bilo nekako še odprta možnost, a počasi pa sem spoznal, da je tudi tu fajn. Zdaj letos, konec lanskega leta, sem se sprijaznil, sem rekel: 'To je to.' Je fajn, mislim, nimam razloga, da bi šel drugam. Če kaj slabo rata, mogoče bom pomislil na to, ampak namen je ostati za stalno« (Intervjuvanec H, 2022).

Dve intervjuvanki sta poudarili, da ponovna selitev v Argentino v prihodnosti ni izključena:

»Jaz potrebujem, da čutim, da spadam – tam, kjer živim. Zaradi tega je zame ali Argentina ali Slovenija. Ampak je vseeno težko reči, da bomo tu živeli celo življenje. Iskreno ne vem, kaj se bo zgodilo. /.../ Če se karkoli zgodi z našimi starši in potrebujejo, da si tam zraven in paziš. /.../ In če se karkoli zgodi, smo mi pripravljeni, da vse pustimo in gremo« (Intervjuvanka G, 2022).

Ostali intervjuvanci ne razmišljajo in ne načrtujejo vrnitve v Argentino, razen v okviru obiskov ali potovanj. Trije intervjuvanci, ki so bili v času intervjuja še dijaki, pa so izrazili željo po selitvi v druge države, kot so Španija, Nemčija ali Avstrija, zaradi ekonomskih in kariernih priložnosti.

7 ZAKLJUČEK

Naše raziskovanje slovenskih izseljencev in potomcev slovenskih izseljencev iz Argentine, ki so se priselili v Slovenijo, je nakazalo več pomembnih ugotovitev, ki po eni strani potrjujejo tiste, ki so bile raziskane v letu 2006, po drugi strani pa jih dopolnjujejo in nadgrajujejo. Razgovori z intervjuvanci potrjujejo več valov priseljevanja v

Slovenijo, ki so bili intenzivnejši posebej po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 in po gospodarski krizi v Argentini okoli leta 2000, o čemer sta pisala tudi Lukšič-Hacin (2006c) in Repič (2006). Naša raziskava pa je razkrila nov priselitveni val slovenskih izseljencev in njihovih potomcev iz Argentine v obdobju po epidemiji covid-19, ki nakazuje, da se proces povratnih selitev omenjene skupnosti še vedno nadaljuje in nikakor ni zanemarljiv ter bi mu veljalo v prihodnosti nameniti več raziskovalne pozornosti.

Ugotovili smo, da so se v Slovenijo priselili predvsem tisti izseljenci in potomci, ki so bili aktivno vključeni v slovensko izseljensko skupnost v Argentini, kar sta poudarila v svojih raziskavah tudi Lukšič-Hacin (2006c) in Repič (2006). Ohranjanje jezikovnih in kulturnih praks je bilo pomembno za vključevanje v slovensko družbo, vendar kot sprožilec povratne selitve ni prevladoval. Glavni vzrok za preselitev je bila po naših ugotovitvah gospodarska situacija v Argentini, skupaj z vprašanji varnosti in željo po zagotavljanju boljših možnosti za prihodnost otrok.

V okviru opredeljevanja narodne identitete so intervjuvanci poudarili svojo slovensko identiteto, dvojno identiteto, sestavljeno identiteto in identiteto potomcev slovenskih priseljencev. Večina potomcev slovenskih priseljencev iz Argentine občuti razdvojenost v opredeljevanju svoje narodne identitete, čeprav to ne velja za vse. Nekateri se identificirajo z dvojno ali sestavljeno identiteto, kar odraža njihovo mešano poreklo. Poudariti velja, da je opredeljevanje narodne identitete slovenske diaspore precej bolj kompleksno in zapleteno kot je pri običajnem državljanu, pripadniku večinskega naroda v svoji državi.

Raziskava je prav tako potrdila, da priseljenci iz Argentine aktivno vzpostavljajo transnacionalne povezave med Slovenijo in Argentino. Ohranjajo stike s prijatelji, sorodniki in znanci ter izvajajo obiske in potovanja med obema državama. Nekateri ne izključujejo možnosti ponovne selitve v Argentino, kar kaže na dinamično naravo transnacionalnih selitvenih procesov.

Naše ugotovitve kažejo na kompleksnost in večplastnost migracijskih izkušenj slovenskih izseljencev in njihovih potomcev iz Argentine. Kljub vsemu je treba poudariti, da je bila naša raziskava kvalitativna in je temeljila na biografsko-interpretativni narativni metodi, ki prinaša drugačen vpogled v sicer »tradicionalno«¹ preučevanje migracij. V okviru kvalitativnega raziskovanja stremimo predvsem k odkrivanju posebnosti, drugačnosti, netipičnosti, kar težje raziskujemo s t. i. tradicionalnim kvantitativnim raziskovanjem. Življenjske zgodbe, ki smo jih uporabili tudi pri našem raziskovanju, že same po sebi uporabljajo manjši, netipični vzorec, katerega odgovorov ne moremo posploševati in navezovati na celo populacijo tistih slovenskih izseljencev in njihovih potomcev, ki so se priselili iz Argentine. Zagotovo pa so lahko rezultati naše raziskave podlaga za nadaljnje raziskovanje povratnih selitev slovenske diaspore in njihove integracije v priselitveno okolje.

Literatura in viri

- Batič, K., 2003. »Domovina je tu in domovina je tam«: raziskava med primorskimi izseljenci o njihovi vrnitvi v Slovenijo. *Dve domovini*, 18, str. 181–202. URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-2TBUVPJS> (citirano 7. 8. 2022).
- Bilecen, T., 2022. To stay or to return? A review on return migration literature. *Migration Letters*, 19, 4, str. 367–385. DOI: 10.33182/ml.v19i4.2092.
- Bilgili, O., 2022. Return and transnationalism. V: King, R., Kuschminder, K. (ur.). *Handbook of return migration*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, str. 38–52. DOI: 10.4337/9781839100055.00011.
- Bovenkerk, F., 1974. *The sociology of return: a bibliographic essay*. Haag: Martinus Nijhoff.
- Cassarino, J. P., 2004. Theorising return migration: the conceptual approach to return migrants revisited. *International Journal on Multicultural Societies (IJMS)*, 6, 2, str. 253–279. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1730637 (citirano 5. 5. 2023).
- Castles, S., Miller, M. J., 1993. *The age of migration*. London: Palgrave, Macmillan.
- Conway, D., Potter, R. B. (ur.), 2009. *Return migration of the next generations: 21st century transnational mobility*. London, New York: Routledge. DOI: 10.4324/9781315244242.
- Eastmond, M., 2007. Stories as lived experience: narratives in forced migration research. *Journal of Refugee Studies*, 20, 2, str. 248–264.
- Gemi, E., Triandfyllidou, A., 2021. Rethinking migration and return in Southeastern Europe: Albanian mobilities to and from Italy and Greece. New York: Routeledge. DOI: 10.4324/9780429344343.
- Geografski terminološki slovar, 2022. URL: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/geografski/iskalnik?iztocnica=repatriacija> (citirano 15. 12. 2023).
- Gmelch, G., 1980. Return migration. *Annual Review of Anthropology*, 9, str. 135–159. URL: <https://www.jstor.org/stable/2155732> (citirano 7. 5. 2023).
- Gombač, J., 2006. Repatriacija v Sloveniji po koncu druge svetovne vojne. V: Lukšič-Hacin, M. (ur.). *Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 13–33.
- Ilc Klun, M., 2014. Teoretična in terminološka izhodišča izseljenstva ter poznavanje tematike izseljenstva med slovenskimi učenci in dijaki. *Dela*, 41, str. 165–181. DOI: 10.4312/dela.41.165-181.
- IOM [International Organization for Migration], 2006. *Glosar migracij*. Geneva: International Organization for Migration. URL: http://publications.iom.int/bookstore/free/IML_8_SLO.pdf (citirano 10. 8. 2022).
- King, R., 1978. Return migration: a neglected aspect of population geography. *Area*, 10, 3, str. 175–182. URL: <http://www.jstor.org/stable/20001343> (citirano 5. 5. 2023).

- King, R., Christou, A., 2011. Of counter diasporas and reverse transnationalism: return mobilities to and from ancestral homeland. *Mobilities*, 6, 4, str. 451–466. DOI: 10.1080/17450101.2011.603941.
- King, R., 2015. Return migration and regional development: an overview. V: King, R. (ur.). *Return migration and regional economic problems*. London: Routledge, str. 1–37. DOI: 10.4324/9781315722306.
- King, R., Kuschminder, K., 2022. Introduction: definitions, typologies and theories of return migration. V: King, R., Kuschminder, K. (ur.). *Handbook of return migration*. Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, str. 1–22. DOI: 10.4337/9781839100055.00008.
- Lukšič-Hacin, M. (ur.), 2006a. Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Lukšič-Hacin, M., 2006b. Tematizacija pojmov povratnik in povratništvo. V: Lukšič-Hacin, M. Liu(ur.). *Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 133–144.
- Lukšič-Hacin, M., 2006c. Vračanje in priseljevanje Slovencev iz Argentine. V: Lukšič-Hacin, M. (ur.). *Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 77–94.
- Lukšič Hacin, M., 2010. Migracije v teoretskem diskurzu. V: Štih, P., Balkovec, B. (ur.). *Migracije in slovenski prostor od antike do danes*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 8–23.
- Milharčič Hladnik, M. (ur.), 2011. IN – IN: življenjske zgodbe o sestavljenih identitetah. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. DOI: 10.3986/9789612542658.
- Mislej, I., 1995. Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki. V: Mislej, I. (ur.). *Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 15–21.
- Mlekuž, J., 2003. »Mali« prispevek k vprašanju »povratništva«: življenjska pripoved migrantov povratnikov iz Beneške Slovenije – potovanji brez vrnitve? *Dve domovini*, 17, str. 67–94. URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-6IHW4RQ8> (citirano 10. 5. 2023).
- Mlekuž, J., 2006. O metodologiji, ki nagaja »povratniški teoriji«: življenjska pripoved migrantke povratnice. V: Lukšič-Hacin, M. (ur.). *Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 61–75.
- Mlekuž, J., 2021. ABCČČ migracij. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Pajnik, M., Bajt, V., 2009. Biografsko narativni intervju: aplikacija na študije migracij. *Dve domovini*, št. 30, Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana, str. 69–89.
- Repič, J., 2006. Po sledovih korenin: transnacionalne migracije med Argentino in Evropo. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta.
- Slovenci v Južni Ameriki. GOV.SI. URL: <https://www.gov.si teme/slovenci-v-juzni-ameriki/> (citirano 4. 8. 2022).

- SSKJ [Slovar slovenskega knjižnega jezika 2]. Fran.si. URL: www.fran.si (citirano 7. 8. 2022).
- Toplak, K., 2004. »Dobrodošli doma?«. Dve domovini, 20, str. 35–51. URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-IEMQDIWY> (citirano 7. 8. 2022).
- Toplak, K., 2006. Vračanje in naseljevanje Slovencev in njihovih potomcev iz nekaterih evropskih držav in Avstralije. V: Lukšič-Hacin, M. (ur.). Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 61–75.
- Tsuda, T., 2016. Japanese American ethnicity: in search of heritage and homeland across generations. NYU Press. URL: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1bj4s6p> (citirano 5. 9. 2023).
- Tsuda, T., 2019. Introduction: diasporic return and migration studies. V: Tsuda, T., Song, C. (ur.) Diasporic returns to the ethnic homeland: The Korean diaspora in comparative perspective. Cham: Palgrave Macmillan, str. 1–54. DOI: 10.1007/978-3-319-90763-5.
- Vižintin, M. A., 2015. Prepoznavanje kulturne mešanosti in sestavljene identitete znotraj državnih meja. *Annales*, 25, 1, str. 221–222.
- Žigon, Z., 1998. Iz spomina v prihodnost: slovenska politična emigracija v Argentini. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC.
- Žigon, Z., 2001. Otroci dveh domovin: slovenstvo v Južni Ameriki. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC.